

ТРУДНОЩІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ Й САМОРЕАЛІЗАЦІІ ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Горбик Катерина

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

katerina053778@gmail.com

Науковий керівник: Кононенко Лілія

Постановка проблеми: упродовж трьох років воєнного стану в Україні все більше зростає попит на послуги, пов'язані, із соціальною сферою, відповідно збільшується кількість нових фахівців. Це, своєю чергою, викликає підвищення конкурентності серед соціальних працівників, а також вимагає опанування особливих, нестандартних методик роботи.

На шляху до професійного самовдосконалення фахівець соціальної сфери – фахівець соціальної роботи, соціальний працівник, соціальний робітник – стикається з багатьма труднощами. Додаткових викликів додає воєнна реальність. Перших труднощів майбутній фахівець соціальної роботи / соціальний працівник зазнає на етапі університетської підготовки. Основними проблемами тут є обмежений доступ до освітніх ресурсів, недостатній обсяг практичної підготовки через безпекові загрози, емоційне та особистісне вигорання як студентів, так і викладачів, використання стандартизованих методик і практик, що є неефективними для соціальних викликів сьогодення. Усі ці чинники суттєво впливають на ефективну підготовку високопрофесійних та компетентних фахівців соціальної сфери. Труднощі не зникають і при завершенні випускником навчання, навпаки – їх кількість збільшується: до традиційної адаптації до виробничих умов додаються непрогнозовані наслідки війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: труднощі в підготовці фахівця соціальної сфери є предметом наукових розвідок таких дослідників: М. Г. Складановської (психологічні проблеми студента і викладача в умовах воєнного стану), Л. О. Гаращенко та О. О. Понурко (адаптація системи підготовки фахівців соціальної сфери до нових реалій воєнного стану), Л. М. Москальова, І. В. Склярєнко, Р. С. Демченко (використання дистанційного навчання, зміна змісту освітніх програм для здобувачів освіти галузі соціальної роботи).

Мета статті: окреслити можливі труднощі в процесі підготовки фахівців соціальної роботи під час воєнного стану; на основі викладеного матеріалу розробити узагальнюючі рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності соціального працівника.

Виклад основного матеріалу. Висококваліфікованим фахівцем соціальний працівник може стати лише тоді, коли буде прагнути саморозвитку та самоосвіти, не зважаючи на зовнішні обставини (безпекові, економічні чи соціальні). На думку докторки філософії, керівниці психологічної служби Марини Складановської, майбутнє будь-якої країни визначається не рівнем споживання, а рівнем розвитку, руху вперед. І майбутнє нашої країни,

спільноти, науки будуть визначати люди освічені, компетентні, мотивовані – ті, якими молоді люди можуть зараз стати, продовжуючи своє навчання, поглиблюючи обраний фах, а також набуваючи інших компетенцій у споріднених галузях або відкриваючи зовсім нові цікаві пропозиції. [3]. Для реалізації пропозицій, що допоможуть майбутньому фахівцеві розкрити свій творчий потенціал, нині є багато можливостей, як-от: вебінари у мережі, лекції, і курси, тренінги тощо. І набуті вміння, і здібності, і загалом творчий потенціал фахівця діагностується і розвиваються лише в діяльності. Усе, що не знаходить практичної реалізації / вдосконалення, «відмирає». Соціальний працівник розуміє, що потрібно постійно розвиватися та не стояти на місці, адже коли ми не здобуваємо нові знання чи не застосовуємо практичні інструменти у своїй роботі, тоді бути конкурентоспроможним на ринку праці достатньо важко.

Низка серйозних труднощів / бар'єрів виникає перед фахівцем і у професійній діяльності. Основні з них вміщують:

1. *Психоемоційне навантаження та ризик емоційного стимулювання.* Робота в умовах постійного стресу, небезпеки та необхідності надання допомоги постраждалим від воєнних дій має ризик емоційного стимулювання серед соціальних працівників.[2].

2. *Обмежений доступ до ресурсів та послуг.*: Унаслідок воєнних дій може бути ускладнений доступ до більшості ресурсів, медичних та соціальних послуг, що обмежує можливості соціальних працівників ефективно виконувати свої обов'язки.

3. *Зміни в трудових відносинах.* Воєнний стан вносить корективи до правового регулювання трудових відносин, що може вплинути на організацію роботи соціальних працівників та їхні права.

4. *Робота з уразливими групами населення.* Соціальні працівники повинні адаптувати свої методи роботи для ефективної підтримки вразливих до воєнного стану груп населення, що вимагає додаткових знань та навичок [1].

Фахівці соціальної роботи / соціальні працівники в умовах воєнного стану стикаються з численними викликами, які потребують адаптації та впровадження спеціальних стратегій для ефективного виконання своїх обов'язків. Окреслимо декілька рекомендацій для подолання цих труднощів:

1) *надання соціальних послуг екстрено (кризово).* В умовах воєнного стану необхідно спрощувати процедури надання соціальних послуг. Це дозволяє оперативно реагувати на нагальні потреби населення [5];

2) *психологічна підтримка та самодопомога.* Соціальні працівники повинні мати доступ до ресурсів для підтримки власного психічного / ментального здоров'я, а також володіти навичками надання психологічної допомоги іншим. Рекомендується використовувати спеціалізовані матеріали та посібники для підвищення стресостійкості [6];

3) *підготовка до роботи з військовослужбовцями та їхніми сім'ями.* Необхідно забезпечити спеціальну підготовку соціальних працівників для роботи з військовослужбовцями та їхніми родинами, враховуючи їх особливі потреби та виклики;

4) *використання соціальних мереж для інформації та підтримки.* Фахівці можуть використовувати соціальні мережі для поширення важливої інформації, надання консультацій та підтримки, дотримуючись цих правил безпеки та конфіденційності [4];

5) *співпраця з волонтерами та громадськими організаціями* насправді є достатньо ефективною. Залучення волонтерів та громадських організацій можуть значно підвищити якість надання соціальних послуг та розширити їх охоплення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Війна створила нові виклики для соціальних працівників, вимагаючи не лише професійної компетентності, а й гнучкості та стресостійкості. Обмеженість освітніх ресурсів, нестача практичного досвіду та психоемоційне навантаження вдосконалюють підготовку фахівців, проте адаптація навчальних програм, дистанційне навчання та підтримка психологічного здоров'я сприяють їх професійному розвитку. Впровадження інноваційних методик, активна співпраця з волонтерами та громадськими організаціями дозволяє підвищити ефективність соціальної роботи та забезпечити якісну підтримку різноспрямованих груп населення. Таким чином, комплексний підхід до професійної підготовки та саморозвитку допоможе соціальним працівникам відповідати на виклики воєнного часу та підвищити свою конкурентоспроможність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Логвінова О., Рассказова О. Соціальна робота з військовослужбовцями та їхніми сім'ями в умовах тривалого конфлікту на Сході. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. Вип. 7 (2).
2. Пшик-Ковальська О., Ковальський О. Розвиток соціально-психологічних методів управління персоналом в умовах воєнного стану. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2023. Т. 2. Вип. 9.
3. Складановська М. Психологічні проблеми студента і викладача в умовах воєнного стану. Форуму академічної спільноти.
4. Методичні рекомендації соціальних мереж у Збройних Силах України. Головне оперативне управління генерального штабу збройних сил України. Київ : «Центр учбової літератури», 2023.
5. Інститут модернізації змісту освіти. URL: <https://imzo.gov.ua/pro-imzo/pro-veb-sayt/> (дата звернення: 03.03.2025).
6. Як надавати психологічну допомогу і залишитися в ресурсі 09.03.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Hmj-mn4s92k> (дата звернення: 03.03.2025)